

Poliitilise semiootika võimalikkus

Igor Gräzin

0. Postmodernses voolavas maailmas otsivad nii normaalsed inimesed kui ka poliitikud miskit stabiilset. Sageli tundub, et selle stabiilsuse võiksid anda modelleerivate süsteemide taga olevad „reaalsused” (kas tegelikud või teised modelleerivad reaalsused) ja nende suhestatus teatavate disigneeritavate maailmadega. Kuna aga tänases maailmas on tähendused kõike muud kui kindlad ja läbipaistvad, siis on mis tahes semiootiline ekspertiis tehtuna mingile poliitilisele märgistule määratud saama süüdistatuks erapoolikuses. Teisiti: pole olemas niisugust semiootilist ekspertiisi, mis ei oleks kellegi jaoks vale või kallutatud („ostetud”, „tellitud” vms). Seega on semiootikale oluline ankurdada ennast struktuuridesse, mis oma olemuselt on mittepoliitilised. Niisugune seos taastab ja tagab semiootikale teadusliku autoriteedi nii analüüsi enese kui ka selle pertseptsiooni seisukohalt semiootikavälise üldsuse poolt. Ühesõnaga – meie ees on probleem: kas on võimalik semiootiline ekspertiis poliitiliselt relevantsete süsteemide või märkide osas, mida oleks raske süüdistada poliitilises kallutatuses? Semiootika kui praktilise tegevuse seisukohalt on see vaat’ et eksistentsiaalne küsimus, millele siin veel vastust ei saa, aga mida saab möönda.

1. Semiootilise konflikti näidis *par excellence* oli Pronkssõduri teisaldamine aprillis 2007. a. Meenutame, et alternatiivid puudusid. Nõukogude monumendi äraviimine oli valimised võitnud partei väga selge lubadus ja vastupidi: nn vene pool käsitles kõike, mis oli seotud selle nõukogude monumendiga, kui oma uusrahvusluse vastu suunatud aktsiooni. Kui konflikti üheks osapooleks oli EV parempoolne valitsus, siis teiseks – Venemaa neofašistlikud rahvusühendused ja nendest inspireeritud organisatsioonid (jõugud?) Eestis.

1a. Märgilise deformatsiooni näiteks oli „vene poole” kasutatud sümbolika – nn Georgi linnid (mis pärinesid Tsaari-Venemaa ordenilt lahingus isiklikult ülesnäidatud vapruste eest) ja vabariikliku Venemaa trikoloor – vastand Tsaari-Venemaale.

2. „Aprillikonflikti” osalisteks olid järgmised mässuliste komponendid:

a) rahvajõuk ehk *španaa* – mis omakorda jagunes kaheks oluliseks alarühmaks: (aa) kriminaalse kallakuga jõuks, kes tajus lähenevat

korralagedust ja võimalust sellest kasu lõigata – need olid inimesed, kes röövisid Armani ja Bossi poode, rüüstasid kioskeid, tassisid minema alkoholikaste ja kaklesid omavahel (relvastatult); (bb) juhuslik „španaa”, keda on kirjeldanud A. F. Koni, tegemist lapse ja naisega Nevskile patseerima läinud kaupmehega: – „Äkki näen, et pektakse! Ei või ju käed rüpes pealt vaadata?! Andsin siis paar sirakat kellele juhtus, lahutasin meelt ja – tagasi abikaasa juurde”, vt Koni, A. F. 1977. Mälestusi Veera Zassulitši kohtuasjast. *Loomingu Raamatukogu*, nr 41–43, lk 14). Ühesõnaga, pürjelid, keda meelitas ligi sündmuste kõmulisus, võimalus osaleda teatavas häppeningis, osaleda – milleski. Nende kahe arhetüübi õnnetu ristumise kohaks osutus Dmitri Ganini (Mustveest pärit juhutöölise) saatus: kuuludes kategooriasse (bb) sattus ta (aa) teele ja kaotas juhusliku noahoobi tõttu oma elu. Selle ainsa ohvri tapjad on tänaseks teada, kuid tabamata. Neid ka ei otsita, kuna täisväärtuslikke tõendeid nende vastu ei ole.

b) aatelis-emotsionaalne rahvajõuk – inimesed, kes olid seotud Pronkssõduri teatava ideoloogilise tähendusega selle mis tahes mõttes: olgu selleks siis kas imperialistlik element Putini Venemaal või tõeline mälestus Venemaa ohvritest Suures Isamaasõjas;

c) aateline osa demonstrantidest – inimesed, kes andsid endale aru Pronkssõduri algsest tähendusest, jagasid Venemaa ametlikku müüti Suurest Isamaasõjast ja pidasid mis tahes tegevust vastava mälestusmärgi vastu pühaduse teotuseks;

d) poliitilised demonstrandid, kellele Pronkssõduri tegelik tähendus oli teisejärguline, kuid kelle jaoks oli oluline see, et temas kehastus konfrontatsioon vabanenud Eesti ja imperiaalse Venemaa vahel ning vabanenud Eesti „tänamatus” või „soovimatus” mõista oma ajaloolist kuuluvust Venemaa külge. See oli tase, millele väljendus Venemaa suur solvumine ja „ülekohtu-tunne” – *za deržavu obidno*. (Parafras, mida olin kuulnud korduvalt rääkides Gorbatsšoviga: „Aga miks te meid ei armasta?”)

3. Diskursuse võimalus oli ja on võimalik vaid tasemetel (c) ja (d). Tasemel (c) läbi II Maailmasõja asjaolude adekvaatse interpretatsiooni, milles II Maailmasõda omab märksa väiksemat tähtsust kui Trooja sõda (Bökov, D., Postimees, 30.04.2010) – 20. sajandi seisukohalt oli absoluutselt ükskõik, kas sõja võitnuks Hitler või Stalin. Ent Väike-Aasia seisukohalt oli Trooja langemine strateegilise tähtsusega kultuurisündmus, isegi kui mitte muidu, siis vähemalt kui aines Homerose eeposele. (Nalja pärast: vrd Homerose eeposi ja Tvardovski „Vassili Tjorkinit”

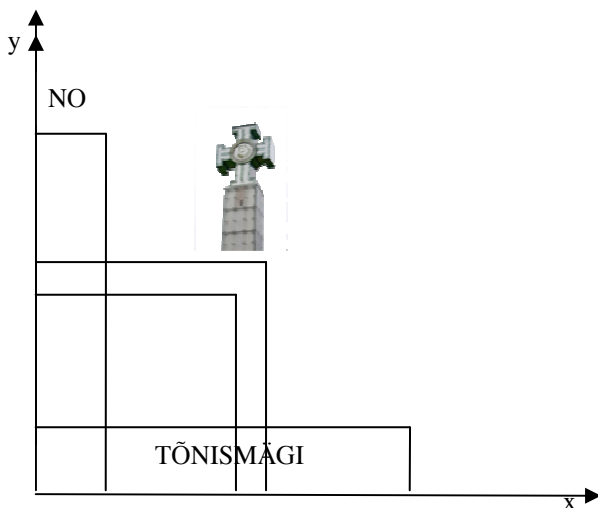
mõistmaks vastavate sündmuste globaalset tähendust.) Tasemel (d) oli diskursus võimalik teoreetiliselt, kuid mitte kujunenud tasemel. 2008. a. aprillisündmuste käigus saatis Venemaa Riigikogusse oma Duuma delegatsiooni, mis koosnes eriüksuste endistest kõrgohvitseridest (Kovaljov jt). Nende saabumise algustees oli: EV valitsus peab tagasi astuma. Diskursus oli alanud sõnumiga. EV mis tahes märgiline suhtlus saab toimuda vaid allumisega Venemaa tahte. Tähelepanuväärne oli ka osapoolte staatus: akadeemik EV poolt ja NKVD kindral – teisalt. Delegatsiooni saabumise päeva õhtul algatati EV suursaadiku füüsilise ründamise kampaania Moskvast. Tõele au andes: eesmärgiks ei olnud nähtavasti füüsiline rünne saadikule, vaid naisdiplomaadi alandamine võimuesindajate (grupeering „Naši”) poolt, kes järgisid Ivan Julma traditsiooni: ka mitteseksuaalne vägivald naise vastu langeb häbina kogu tema perekonnale.

4. Eristatud tasemed on n-ö sotsioloogilised (vastavad tegelikult eksisteerivatele sotsiaalsetele grupeeringutele, rühmitustele, stiihilistele gruppidele), seda enam oleks vaja tähelepanu juhtida sellele, et need tasemed eristuvad ka semiootikule märksa arusaadavamal, puhtalt keelelisel tasemel.

5. Semiootika klassikutena nimetame me Saussure'i, Jakobsoni, Lévi-Straussi, Lotmanit, jättes kõrvale nendega võrdsel või isegi kõrgemal tasemel seisva stiihilise märgiteoreetiku Viktor Tšernomõrdini. Mõõngem: üks asi on keelelisi tasemeid mõista, neid eristada ja tõlgendada, hoopis teine aga – neid ise luua ja praktilises märgilises tegevuses (poliitikas) kasutada. Klassikaks saanud väljend „Tahtsime, kuidas oleks parem, aga välja kukkus, nagu alati” pole semiootiliselt huvitav. See väärib vaimukuselt kohta Voltaire'i kõrval, kuid ei enam. Olles tegelenud mõnda aega Tšernomõrdini retoorika eripäraga, avastasin endalegi ootamatult, et tegemist on poliitikuga, kes manipuleerib märkidega teadlikult, muutes nende kontekste vastavalt kujuneva „mängu” (s.t semiootilise süsteemi) reeglitele. Võtame näitena laused: „Venemaa valitsus ei ole see organ, kus töötatakse keelega”. Ja teise: „Enda alla sõuda (*gresti pod sebja*) tuleb kah osata”. Kahemõttelisus ja frivoolsus on siin ilmsed. Kuid selliste fraaside sagedane esinemine (mida lühinägelikumad analüütikud on hinnanud näitena Tšernomõrdini leksika piiratusel! – kusjuures tegemist on Gazpromi endise tippjuhiga, kes ehitaski selle firma üles ja kes peab olema keskmisest oluliselt andekam ja võimekam vaimuinimene) viitab sellele, et poliitik – märgilise figuurina – võib opereerida korraga teadlikult mitmel tasemel. Rumalale USA ajakirjanikule on ta mähkam ja kommunist, alkohoolikust aparatšikule – omamehest naljavend ja tipp-poliitikule – täpseid sõnu-meid edastav juht.

6. Poliitilised artefaktid eksisteerivad – teiseks – ka kui vaimlis-materiaalsed fenomenid, mis alluvad teatavatele üldisematele füüsilis-ideaalse olemise reeglitele, sh relatiivsusteooria kui kultuuriteooria üldistele põhimõtetele.

7. Mis tahes semiootiline fakt (või: diskreetne fenomen semiosfääris) on tinglikult jaotatav kaheks alaosaks: sündmuseks ja selle toimumise kohaks. Seejuures sündmus on nähtus, millele on omane ka ajaline koordinaat. Toome näitena kolm sündmust, millest ühe puhul domineerib koht (Tõnismägi Tallinnas) ja teisel juhul – sündmus (milles koht pole oluline) – NO teatri happening „Ühtne Eesti”. Kolmandaks juhtumiks, kus mõlemad aspektid (s.t. sündmuslik ja ruumiline) on tasakaalus, on Vabadusrist Tallinna Vabaduse väljakul.

Selle tasakaalu põhjused on kahetised: aegade jooksul on „venelased” harjunud teadmisega, et üle Eesti on laiali palju Vabadussõja monumente ja teisalt – ka sellega – et mitmed Vabadussõja märgid (sh Kuperjanovi pataljoni embleem, Eesti vägede kiivrid II maailmasõjas jne) on mõneti sarnased fašistlikuks peetava sümbolikaaga. (Muide – siin üks kultuurilisi vahesid nõukogude ja eesti venelase, s.t Moskvast ja Narvas elava vahel ongi: seal kus suurvenelane satub nende sümbolite puhul hüsteeriasse – nt Putin –, seal jätab eestivenelane sümboli kas tähelepanuta või äärmisel juhul sülitab selle peale.)

Seega näitena selle kohta, kus mõlemad parameetrid on enam-vähem tasakaalus, võiks olla Vabadusrist Vabaduse väljakul: siin on tähtsad nii sündmus kui ka koht – ühel poolt Vabadussõjas saavutatud võidu tähistamine, teisalt – samba rajamine kohta, mis oli välja valitud 70 aastat tagasi ja kohale, kust oli ära viidud Peeter I kuju.

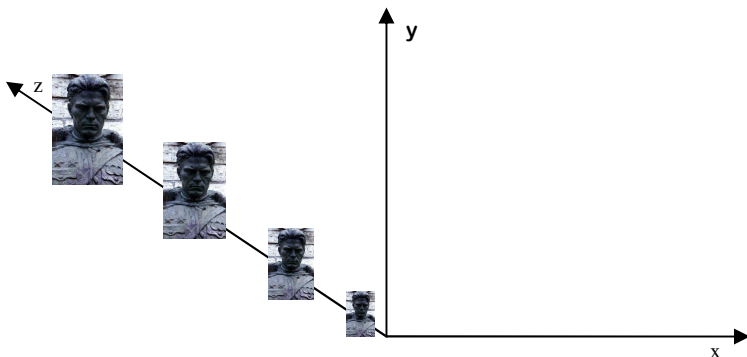
Vabadusristi üle teatav antagonistide poleemika aset siiski leidis, ent n-ö tagaplaanil. Vabadussõja monumente taastati Eestis sadade kaupa, tagasihoidlikena ja kohtades, kus mis tahes kultuurid pole pörkunud. Semiootilise projekti anonüümse autorina osalesin paljude aastate eest idee välja töötamises hukkunud NKVD võitlejate mälestussamba loomiseks „Erna” grupi lahingupaigas Kautlas. (Siinkohal tänud – lahkunud kirjanik Uno Lahele, kes töötas just neil aastail NKVD operatiivvolinikuna ja seda eales hiljem eitamata.) Ent teema kaotas teadusliku väärtuse pärast Eesti Leegioni mälestussamba mahavõtmise aktsiooni Lihulas. J. Parts tõestas: tähendusmonumendi komponendiks on koht, isegi kui see on mõttetu. Üksnes tänu Partsi tegevusele saime teada, et koha-mõttetu monument peab omandama iseseisva märgilise väärtuse – selleks on vajalik ümbritseda see sündmus K-komando, punase kraana, põõsas luuravate eriteenistuste ja muu taolisega, milleta happening jääb toimumata. Pärast Partsi nigelat politseioperatsiooni ja kunstilisest kriitikast allapoole jäävat *action*’it kaotas Kautlasse NKVD aasamba loomise idee mis tahes tunnetusliku väärtuse.

Ent kohakonfliktse (mis lisandub semantilisele konfliktile kui sellisele) olukorra näitena võiksime kujutleda Nevski katedraali kaotamist Toompeal (*quasi*-sakraalne ehitis, mis kannab eeskätt poliitilise orjastamise ideed) ja selle asendamist endise Martin Lutheri ausambaga. Mis oleks seda tähenduslikum, et eestlaste mütoloogia teatav osa (vt Aino Kalda „Reigi õpetajat” näiteks) on sisult antikristlik, müütiline, animalistlik.

7a. Aja-koha ignorantus semiootilises ruumis on kahjulikum, kui arvata võib. Ma räägin sadadest miljonitest dollaritest, mida on võimelised omastama skulptorid Tauno Kangro ja Zurab Tsereteli. (Viimane kaasus on tunnetuslikult puhtam tänu seostele Moskva Ehitustrustiga nr 2. Täpsemalt vt www.compromat.ru, märksõna „Tsereteli”, samuti FBI avalikud otsingumootorid. Kangro kohta vastav info puudub.) Olgu etteruttavalt märgitud, et mõlema taidleja ateljeedes leiaks kindlasti tööd mitmedki andekad praktilise semiootika ja selle esindamise esindajad.

8. Einsteini valguse kiiruse absoluutsuse (sh ka kultuurilise kiiruse konstantsuse) hüpotees võtab arvesse Doppleri efekti: kaks teineteise suhtes liikuvat valgusekiirt ei liigu teineteise suhtes kiiremini valguse kiirusest (c), kuid nende omavahelised lainepikkused muutuvad (üks

efekte – punanihe). Ajaloosündmuse suhtes rakendatuna – see, mis liigub meist mööda, n-ö eemaldub meist, omandab siinseisja nägemuses pikema lainepikkuse, jäädes oma ajalooliselt olemuselt samaks. Suur Isamaasõda ei muutunud tavavenelasele kunagi II maailmasõjaks, küll aga muutub selle sündmuse optiline tajutavus.

Vaatame eelnevat graafikut n-ö „tagant”, s.t olukorras, kus sellele on lisatud ajatelg, mida mööda me liigume ajas tagasi. Nooled tähistavad siin kujutise kolmemõõtmelisust, milles vasakpoolseim osutab ka ajateljele, mida mööda minevikus toimunud sündmus meist eemaldub. Seal, kus sakslased ja prantslased („Allo, allo”) on saanud tulemuseks ajastut peegeldava kunstipildi täiustumise (komöödiad SS ja koonduslaagrite teemal, mida võetakse samasuguse kunstina kui Mel Brooksi Robin Hoodi paroodiat – „*Men In Tights*”), on vene nõukogude nostalgiline teadvus muutunud monstrikumiks sündmust esindava „kivist külalise”. (Faktimärkus: enamik Pronkssõduri sündmustega seotud poliitikuid – ja neid oli üle 1000 – said ahelkirjana Pronksmonumendi pildi – „Täna öösel külastab Teid Pronksist Sõdur...”, peaaegu nagu Mozart, kas pole?)

9. See, mis toimub täna II maailmasõja pertseptsioonis läbi „Naši” ideoloogia, on Doppleri efekti „paremnihe” (füüsikalises mõttes) – eemalduva sündmuse lainepikkuse pikenemine, mille tulemuseks on sündmuste kaalu kasv ja nende arvu vähenemine. Kaovad detailid ja jäävad alles suured ikoonilised märgid. Andmeid hiljutisest vene TV uurin- gust: 60% vastanuist ei teadnud, kes on Vlassov, 35% teadsid, et tegemist on olümpiavõitjaga. Juri Vlassov, tõstja, võitis tõepoolest Rooma olümpiamängud, oli 4-kordne maailmameister ja 36-kordne maailmarekordiomanik ja ... kolleeg NSVL esimeses demokraatlikus Ülemnõukogus. Ja vaid 5% teadsid, et tegemist on Nõukogude kindraliga, kes oli võidelnud Venemaa vabastamise eest bolševismi ikkeest. Ja üleüldse:

85% vastanuist arvasid, et II maailmasõjas võitlesid teineteise vastu NSV Liit ja USA; 30% vastanuist arvasid, et Adolf Hitler on ansambli Rammstein juht.

10. Aeg lõpetada triviaalse tähendusega: märkidel on oma elu ja suur osa tsivilisatsioonist kujutab endast märgilist tõlgendust võimaldavat tegevust. Ka poliitika. Ainult selle vahega, et küllaltki suur osa poliitikuist ei hooa oma staatuse semiootilist koormatust. Semiootika meenub alles siis, kui selgub, et mingis poliitilises konfliktis tekib vajadus ka semiootilise ekspertiisi läbiviimiseks. Kuid mööngem: teatav poliitiline ja rahaline turg semiootilistele hinnangutele on olemas ja see tähendab, et meie kolleegide-semiootikute ees on potentsiaalsed võimalused teenida veidi raha ja poliitilist staatust oma eriala abil. Oskamata teha sellest vähimaidki isiklikke järeldusi, arvan raudselt: kui inimesel on võimalus teenida ausat raha tänu sellele, et tema teadmised on kellelegi kasulikud, tuleb seda kõhklematult teha! MAAILMA SEMIOOTIKUD! ÜHINEGE! Karake sisse kõikvõimalikesse sogastesse basseinidesse, milles juba mõnulevad kõikvõimalikud eksperdid: „jump in!, the water is warm!”, kui tsiteerida ajakirjandusprofessorit Rush Limbaugh'd.

11. Hoiatusmärgused siiski. Kõigepealt: ekspert ei ole menetluse osaline kohtus ega enne seda. Tema asi on anda isiklik, teaduslikel andmetel baseeruv hinnang, mille võib kummutada nii teine ekspert kui ka kes tahes teine protsessis osalevatest isikutest. Viite Saussure'ile võib kummutada väitega: „Vasyuki akadeemik Paša Tšalkin Saussure'i seisukohti ei jaga...” Ja kohus, üksnes kohus võib lõpuks langetada otsuse selle üle, milliseid ekspertarvamusi arvestada ja millisel määral. On muutunud krestomaatiliseks kohtumeditiini ajaloo loengutel esitatav fakt: maailma moodsa kohtumeditiini rajaja, *sir* Brian Spilsbury, kelle elu enamik möödus öösiti Victoria-ajastu haisvatel, küünla-lampidest valgustatud pooluppunud Londoni ülem-Thamesi pargastel, millel hoiti tuvastamata laipu ja kus tal tuli oma kohtumeditiiniilisi lahanguid paljakäsi toimetada, ilmus pealinna kohtutesse alati laitmatu inglise hall-frakis, krüsantheemiga nõõpaugus, valge kikelipsuga kaelas ja just äsja turule ilmunud moeparfüüümiga lõhnastatuna. Kuigi on säilinud ka fakt – Spilsbury täpne kirjeldus pärasoole eest ja maopäraldiste vahelt leitud toidujäänustest ei ajanud vandemeeste südameid küll lausa pahaks, küll aga tekitas kahtlust selles, kas selline peen *gentleman* (kes pealegi kiirustas Covent Gardeni galale) on üldse võimeline surnukambris minestamata olema.

12. Semiootiline ekspertiis on peaaegu alati – poliitiline. (Sellest võime rääkida eraldi.) See tähendab, rääkides märkidest, muutub ekspertiis ise

osaks nende maailmast. S.t semiootiline ekspertiis on ka ise märk. Mitte ainult ekspertiis ise, vaid selle telliminegi. Rääkimata sellest, kellelt see telliti. Pardon: ekspertiisid, mis on tellitud Toropilt ja Lotmanilt, on teaduslikult nähtavasti ekvivalentsed, kuid märkidena üsnagi erinevad. Niisiis: mitte ainult semiootiline ekspertiis ise, vaid isegi semiootikud osutuvad teatavas semiosfääris semiootilisteks üksusteks.

13. Väidan, et asudes tegema ekspertiisi praktilise poliitika seisukohalt, on oluline vahet teha vaid kahe lihtsa erineva uurimismeetodi vahel. (Olen valmis möönma, et sellest erisusest saab kirjutada veel tuhandeid lehekülgi lisaks neile tuhandetele, mis on juba kirjutatud.) Nimelt. Semiootiline ekspertiis võib olla analüütiline, teadussisuline, tinglikult – „lotmanlik”. Teiselt: ta võib olla sotsioloogiline, mida võiks väljendada umbes nii: „Mõiste *happening* tähendab teatriteoorias ja teatraelsetest märgisüsteemides seda-ja-seda. Samas aga 15. aprillil 2010. a. Eesti Vabariigis läbiviidud uurimuses tähendas mõiste *happening* seda-ja-seda.” Vaatamata esimese väite teaduslikule väärtusele, mida kohus võib arvestada, on just see teine – sotsioloogiline aspekt see, mis võib asja arutelul arvesse tulla kui vajalik fakt. On olemas semiootilised read ja maailmad, mida me võime hinnata ühte- või teistpidi, aga on olemas reaalseks peetavad faktid, mida poliitiline praktika arvestab. Avaliku arvamuse küsitluste poliitilisele irrelevant-susele vaatamata ei saa öelda, et poliitika nendega ei arvesta. Omaette faktuaalseks ruumiks on kujunenud majanduspoliitikas rahvusvahelised reitinguagentuurid, kuigi ka nende tähenduslik raskus ei asetse reaalsete faktide tasapinnal. On groteskselt tähenduslik, et Euroopa tsivilisatsiooni ja kultuuri kodumaal – Kreekas – on isegi majanduslik statistika (näiteks – GDP suurus) omandanud puhtalt poetilise tähenduse. Kuigi näiteks IMF ja eurotsoon opereerivad selle kui faktiga.

14. „Rongaema” – Vilja Laanaru kaasus on semiootika puhtal kujul. Mille (kaasuse) kaks semiootikaharrastajat – nüüdne õiguskantsler Indrek Teder ja RK liige Igor Gräzin – kaotasid. Sealjuures oli 5 lehekülge 30st leheküljest meie advokaadiargumentidest pühendatud Saussure’ile. Inimõiguste kohus lükkas need osad argumentidest välja.

15. Semiootiku analüütilise töö suur praktiline väärtus aga võib seisneda selles, kui ühiskond vajab eksisteeriva märgi või märgisüsteemi ümbermõtestamist. Arvan, et täna oleks absurdne väita venelastele, et Stalini ja Hitleri sõda oli Euroopale ükskõik – valik kahe halva vahel, kuid selle tõendamine, et Vabadusristi monumendi rist omab eeskätt patriootlikku, ennastohverdavat ja puht-eestilist tähendust, on osutunud edukaks. Vene diasporaa lubab endale Vabadusristi arvel kord ühe, kord teise sapise märkuse, kuid suhtub sellesse tervikuna respektierivalt ja

seda vaatamata sellele, et Saksa Ordumeistri Rist oli hiljem tõepoolest kasutusel ka Natsi-Saksamaal. Vene noortele, kelle jaoks on saanud tähtsaks nõukogude sümboliks tsaari-Vene Georgi rist, tundub ka mõneti fašismi meenutav Eesti Vabadusrist legitiimse meenutusena Eesti Vabadussõjast, millele rahval on õigus.

16. Lõpetaksin paari lihtsa protsessuaalse märkusega semiootilise ekspertiisi arvel poliitilises ja juriidilises protsessis. Semiootika on raketatav poliitikas ja praktilises jurisprudentsis kahel viisil. Esiteks – sotsioloogiliselt, s.t väidetena laadis – „inimesed mõistavad märki X viisil Y” ja, teiseks – analüütiliselt: „vastavalt teooriale või struktuurile X tähendab märk Y seda-ja-seda ning on seotud märkidega XYZ, mis tähendavad toda-ja-toda”. Need mõlemad aga eeldavad üksteist, olles eraldivõetuna üksnes arvamused, nagu nimetas eelnevat lugedes ja retsenseerides Andreas Ventsel. Samas aga on nimetatud kahe meetodi lahuspidamine seda olulisem, et sellest oleneb ekspertiisi väärtus seda tellinud institutsioonile ja – siit edasi – semiootilise ekspertiisi väärtus poliitilis-juriidilisele protsessile tervikuna. Lõppkokkuvõttes oleneb sellest selle teaduse autoriteet, mis on meie arvates maailma tähtsaim, selle maailma silmis, kes semiootikute pühitsetud vennaskonda ei kuulu.